

Vetenskaplig mångfald i praktiken

BILLY EHN, professor i etnologi och biträdande prefekt vid institutionen för kultur och medier, Umeå universitet. Av utgivna arbeten under senare år märks bl.a. Försvenskningen av Sverige (tillsammans med Jonas Frykman och Orvar Löfgren, 1993), Vardagslivets etnologi (tillsammans med Orvar Löfgren, 1996) och den självbiografiskt inriktade studien Frånvaron. En berättelse om övergivenhet (1996).

Nu har institutionen för kultur och medier vid Umeå universitet funnits i ett och ett halvt år. Den består av tre discipliner, etnologi, museologi och medie- och kommunikationsvetenskap samt två programutbildningar, kulturadministration och vetenskapsjournalistik. I själva verket är många fler ämnen inblandade då medarbetarna har disputerat i bland annat sociologi, psykologi, historia, idéhistoria, litteraturvetenskap, nordiska språk. Sida vid sida jobbar humanister, beteende- och samhällsvetare. I det här numret av *Kulturella Perspektiv* ger vi ett antal smakprov från den pågående verksamheten.

Håller vi då på med "tvärvetenskap", detta luddiga begrepp för en av många högt värderad akademisk syssla? Både och. Det är ingenting som de flesta av oss tänker på särskilt mycket till vardags. Doktoranderna skriver på sina avhandlingar och är måna om att skolas in i sitt ämne. Då handlar det snarare om att förtydliga gränserna, särskilt för relativt nya discipliner som museologi och medie- och kommunikationsvetenskap. För dem blir det viktigt att etablera en ämnesidentitet, inte minst med tanke på konkurrensen om tjänster i den ännu mestadels traditionella universitetsstrukturen, vad gäller ämnesindelning.

Å andra sidan är det inte så farligt mycket som skiljer. Forskningen om mediernas sätt att framställa verkligheten, om kulturarvets olika presentationsformer och om mönstren i människors dagliga liv använder likartade metoder och perspektiv. Mestadels utmärks de av kvalitativa metoder, förståelsekunskap och ett berättande språk. De teoretiska diskussionerna kretsar kring genus, poststrukturalism och konstruktivism. Några av modebegreppen är diskurs, subjektsposition och identitetspolitik. Ett övergripande tema är kommunikation; alla studerar vi på ett eller annat sätt hur människor kommunicerar med varandra. När vi går på varandras seminarier är främlingskapet där-

för inte särskilt svårt att överbrygga, även om behovet av ämnesidentitet ibland leder till markeringar.

Är man någorlunda trygg i sin vetenskapliga identitet blir mångfalden snarare ett lockande smörgåsbord. Den upplevelsen är dock ännu så länge inte alla förunnad. Livet som doktorand och disputerad forskare är en kamp om att bli klar med avhandlingen, sedan ansökan om pengar och slutligen det nya projektet. Det gäller att bli erkänd av kollegorna inom det egna forskningsfältet, som brukar sammanfalla med någon av de etablerade disciplinerna.

På Kultur och medier talar vi sällan med stora ord om tvärvetenskap. Den växer i stället så smått fram av sig självt i den nya arbetsmiljön och finner sina egna former. Doktoranderna sitter huller om buller i sin korridor och fikar tillsammans. Det händer att de går på varandras seminarier, över disciplingränserna. De olika ämnena lånar handledare och lärare av varandra. Somliga disputerade söker projektpengar för doktorander oberoende av ämnestillhörighet.

Det är inget glamouröst över detta gränsöverskridande arbete, men vi vänjer oss i alla fall vid att tänka i litet vidare bannor. Några är entusiastiska över denna förändring, några kanske känner sig hotade, men de flesta gör sitt jobb och påverkas vare sig de vill eller inte av de ändrade förhållandena. Flera på institutionen arbetar för övrigt sedan tidigare i projekt tillsammans med forskare på andra fakulteter, t.ex. med epidemiologer kring sexuellt överförbara sjukdomar och med Arbetslivsinstitutet kring belastningsskador. Ett nytt samarbete har inletts med biologer och filosofer kring det nya profilområdet "livsvetenskap". Den vetenskapliga mångfalden är i denna mening nästan vardags-

mat. De tretton miniartiklar som här följer ger en provkarta på vad forskarna på Kultur och medier ägnar sig åt. De är inte utvalda för att belysa några särskilda teman, utan anvisningen till författarna var bara att skriva kortfattat om det som de var mest intresserade av för närvarande. Det har blivit en blandning av nya uppslag, avhandlingspresentationer, projektskisser och installationsföreläsningar.

Ett övergripande tema har det dock råkat bli. Artiklarna handlar nästan allihop om svåra och ibland direkt obehagliga saker: aids, kärnavfall, fiendskap, Nato i Kosovo, tvångsomhändertagande, skräckfilmer, homosexualitet och nationella stereotyper. Här görs kritiska granskningar av hur etablerade offentliga föreställningar om olika samhällsfenomen får praktiska konsekvenser. Genomgående drivs forskarna av en undran över vilken betydelse olika medier och diskurser har för människors verklighetsuppfattning och hur dessa använder medier av olika slag för att forma identitet och meningssamhang.

Men forskning är inte bara blodigt allvar. Man ska ha kul också, som Umeå universitets rektor brukar säga i dessa annars (för humanister) dystra nedskärningstider, och det verkar särskilt författarna till artikeln om studentspex som kulturfenomen ha haft. Typiskt nog kommer två av dem från andra institutioner, historiska studier och ekonomisk historia, och demonstrerar ytterligare den "tvärvetenskapliga" och utåtriktade andan på Kultur och medier. Till yttermera visso är en av dem som skrivit om tvångsomhändertagande rättsvetare. På samma sätt som tidskriften *Kulturella Perspektiv* är en mötesplats för mångvetenskapliga kultur- och mediastudier, så är vår nya institution uppenbarligen också det.